

Η διαφορά του εκπαιδευτικού «καλού οικοδεσπότη» από τον εκπαιδευτικό «καλό φροντιστή»

Συνέντευξη του καθηγητή Ιωάννη Ν. Παρασκευόπουλου στον Νίκο Γεωργούλη

Είχαμε την τιμή να μιλήσουμε με τον Ομότιμο Καθηγητή και Κοσμήτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών και να έχουμε μια εναργή εικόνα των απόψεών του για τη σπουδαιότητα και αναγκαιότητα διδασκαλίας των Ψυχοπαιδαγωγικών Μαθημάτων για εκπαιδευτικούς και γονείς.

– Ποια η άποψή σας για το ρόλο του Πανεπιστημίου στην Ψυχοπαιδαγωγική Επιστήμη;

Ι.Π. Στις πολυσυζητημένες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, το θέμα της ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και της ενδο-σχολικής ψυχοπαιδαγωγικής συμβουλευτικής και υποστήριξης των μαθητών βρίσκεται σε χαμηλή προτεραιότητα. Γίνονται βέβαια προσπάθειες από την Πολιτεία με διάφορους θεσμούς επιμόρφωσης, αλλά είναι αποσπασματικές, όχι για όλους τους εκπαιδευτικούς και όχι στον κατάλληλο υπηρεσιακό χρόνο. Συχνά, περισσότερο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι επιμορφωτικές αυτές προσπάθειες εξαντλούνται, μονομερώς, σε θέματα «γνωστικών αντικειμένων» και όχι σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικής.

Το πρόβλημα πάσχει στη ρίζα του. Η ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών θα πρέπει να γίνεται κατά τη διάρκεια των βασικών σπουδών, από το πρώτο έτος, ώστε να ενσωματώνεται στα διδασκόμενα μαθήματα και να μετουσιώνεται σε πολυδύναμο εσώτερο παιδευτικό αποτύπωμα «ψυχοπαιδαγωγικού εκπαιδευτικού». Δυστυχώς, γίνεται ευκαιριακά σε όποιον (συνήθως μεταχρονολογημένο) εύθετο χρόνο ως πρόσθετο παρακολούθημα, ως επικαλυπτικό «επίχρισμα», με αμφίβολη πρακτική αποτελεσματικότητα. Ευτυχώς, με τις νέες τεχνολογίες, η πρόσβαση στις πηγές είναι εύκολη. Το μήνυμα είναι: **Αυτο-μόρφωση.**

– Ποια η αξία και η αναγκαιότητα διδασκαλίας των Ψυχοπαιδαγωγικών Μαθημάτων για εκπαιδευτικούς και γονείς;

Ι.Π. Το γεγονός ότι υπάρχει έλλειμμα «ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης» των εκπαιδευτικών, ιδίως της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είναι πανθομολογούμενο. Οι αρνητικές επιπτώσεις του ελλείμματος αυτού φαίνονται στην όλη συμπεριφορά του εκπαιδευτικού, αλλά κυρίως μέσα στη σχολική τάξη.

Σύγκρινε δύο τύπους των λεγόμενων «καλών» εκπαιδευτικών: ο «παιδαγωγός εκπαιδευτικός» και ο «ευσυνείδητος διδάσκων».

● Στη διδακτική πράξη υπάρχουν, μεταξύ άλλων, δύο διακριτοί πόλοι: α) Οι μαθητές με τα ιδιαίτερα ψυχολογικά χαρακτηριστικά τους και με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους για ομαλή προσωπική ανάπτυξη – αυτός είναι ο «ψυχολογικός» πόλος. β) Τα διδασκόμενα

μαθήματα με τις ιδιαίτερες απαιτήσεις σε γνώσεις και δεξιότητες για εκμάθησή τους από τους μαθητές – αυτός είναι ο «μαθησιακός» πόλος. Για να είναι η διδασκαλία «παιδαγωγούσα», όπως άλλωστε είναι ο κύριος σκοπός της γενικής εκπαίδευσης, ο εκπαιδευτικός πρέπει να υπηρετεί, αρκούντως, και τους δύο πόλους, να είναι δηλαδή «παιδαγωγός εκπαιδευτικός».

- Στη σχολική πράξη, στους αναφερόμενους ως «καλούς» εκπαιδευτικούς, εκτός από τον «παιδαγωγό εκπαιδευτικό», υπάρχει ο «ευσυνείδητος διδάσκων» που, μονομερώς, φροντίζει –και πασχίζει– να υπηρετεί τον ένα μόνο πόλο, τον μαθησιακό πόλο, δηλαδή ο εκπαιδευτικός που θεωρεί ότι το κύριο μέλημά του είναι να εκμάθουν οι μαθητές τις προγραμματισμένες γνώσεις και δεξιότητες, παραβλέποντας τα ιδιαίτερα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των μαθητών και τις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες και δυσκολίες τους.

Κύριο διαφοροποιητικό χαρακτηριστικό των εν λόγω δύο τύπων εκπαιδευτικού είναι «το ψυχολογικό κλίμα» που διαμορφώνει ο καθένας τους στην τάξη.

Σημειωτέον ότι η μάθηση που διενεργείται σε θετικό ψυχολογικό κλίμα ολοκληρώνεται σε λιγότερο χρόνο, με λιγότερο κόπο και με μεγαλύτερη ενάργεια στη μνήμη.

- Ας συγκρίνουμε τη λειτουργία δύο τάξεων, όπου ο εκπαιδευτικός της μίας είναι «ευσυνείδητος διδάσκων» και στην άλλη είναι «παιδαγωγός εκπαιδευτικός».

α) Στη μία τάξη, οι μαθητές έχουν ήδη μπει στην αίθουσα –μέσα γίνεται η γνωστή «οχλοβοή»– μπαίνει μέσα έγκαιρα ο εκπαιδευτικός, αποθέτει τα διδακτικά του βοηθήματα στην έδρα, απευθύνει στα παιδιά ένα μάλλον απρόσωπο «καλημέρα» και αρχίζει το μάθημα. Τώρα επικρατεί η απαιτούμενη ευταξία, αλλά όμως με υπόστρωμα μια εύθραυστη πειθαρχία.

Ο εκπαιδευτικός αυτός φέρεται μάλλον ως «καλός φροντιστής». Κύριο μέλημά του είναι –και γι' αυτό πασχίζει– να καλύψει, όσο το δυνατόν καλύτερα, όλη την προγραμματισμένη διδακτέα ύλη, παραμελώντας το «πώς» νιώθουν οι μαθητές για όσα λέγονται και πράττονται στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός αυτός ενεργεί λες και ο μαθητής είναι λήκυθος για να τη γεμίσει με γνώσεις και δεξιότητες! Το ψυχολογικό κλίμα στην τάξη είναι απρόσωπο, άχρωμο, στερεοτυπικό!

β) Στην άλλη τάξη, ο εκπαιδευτικός έχει φροντίσει ώστε να είναι έγκαιρα στην είσοδο – στην πόρτα της αίθουσας και «να καλωσορίζει» έναν-έναν, ονομαστικά, τους μαθητές, καθώς προσέρχονται στην αίθουσα. Καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος φροντίζει ώστε κάθε μαθητής, απρόσκοπτα, να διεκπεραιώνει το μαθησιακό του έργο.

Ο εκπαιδευτικός αυτός φέρεται ως «καλός οικοδεσπότης». Προσηνής και καλόγνωμος, η όλη συμπεριφορά του «ήπιων τόνων», με λεπτό πηγαίο χιούμορ. Προτεραιότητά του είναι, μαζί με το καθαρώς διδακτικό έργο, τα πρόσωπα που διδάσκει: το «πώς» νιώθουν οι μαθητές του για ό,τι κάνουν ή δεν κάνουν, δηλαδή για το θυμικό περιβάλημα των

όποιων ενεργειών τους μέσα στην τάξη! Το ψυχολογικό κλίμα στην τάξη είναι ένα ευχάριστο περιβάλλον που ενθαρρύνει την ανάληψη δημιουργικών πρωτοβουλιών, τη συμμετοχικότητα και την παραγωγικότητα, αμείβοντας κάθε επιτυχία και εξατομικεύοντας κάθε αποτυχία!

- Ο «ευσυνείδητος διδάσκων» έχει «παραδοθεί» στις μονόσημες απαιτήσεις ενός αντιπαιδαγωγικού εξεταστικού συστήματος με τη στείρα αποστήθιση, ικανοποιώντας, συνειδητά ή ασύνειδα, τις προσδοκίες «κοντόφθαλμων» γονέων!
- Ο «παιδαγωγός εκπαιδευτικός» στοχεύει, όπως επιτάσσει και ο σχετικός νόμος, να διαμορφώνει «ολοκληρωμένες προσωπικότητες»!

– Ποια τα μαθήματα που θα διδάξετε το διήμερο 30 Σεπτεμβρίου και 1 Οκτωβρίου;

Ι.Π. Η διάλεξή μου το Σάββατο πραγματεύεται τη δημιουργική σκέψη με έμφαση σε πρακτικούς τρόπους καλλιέργειάς της στο σχολείο και στην οικογένεια. Η δημιουργική σκέψη είναι η ικανότητα του νου μας να αναζητεί και να βρίσκει πολλές – πολλές εναλλακτικές, πρωτότυπες ιδέες-λύσεις στα προβλήματά μας. Αντιπροσωπεύει την ευρηματικότητα, την εφευρετικότητα. Αποτελεί τον καμβά της «πολυπόθητης» καινοτομίας.

Δυστυχώς, ενώ ο νόμος - πλαίσιο για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ορίζει, από το πρώτο του άρθρο, ότι σκοπός του σχολείου είναι «...να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών ... δυνάμεων των μαθητών ... και να ζήσουν δημιουργικά», η σχολική πράξη αλλιώς βουλεύεται και αλλιώς πορεύεται. Ασφυκτιά κάτω από ένα αντιπαιδαγωγικό εξεταστικό σύστημα με τη στείρα αποστήθιση και την κενή βαθμοθηρία, ενώ παραμελεί τις παραγωγικές ικανότητες των παιδιών, την κριτική σκέψη και τη δημιουργική σκέψη, που αποτελούν το πολυτιμότερο εφόδιο ζωής για τον νέο στον ραγδαία μεταβαλλόμενο σύγχρονο κόσμο. Είναι και «ασπίδα» στην κατάθλιψη!

Έρευνες έχουν δείξει ότι: «Περί την Δ΄ τάξη του δημοτικού τα παιδιά παρουσιάζουν μια απότομη καταβύθιση στις δημιουργικές τους ικανότητες»! Το φαινόμενο αυτό οι ερευνητές το χαρακτηρίζουν ως «**έγκλημα της εκπαίδευσης**»! Έχουν γίνει προσπάθειες από εμπνευσμένους εκπαιδευτικούς και γονείς για να καλυφθεί το αναπτυξιακό αυτό έλλειμμα. Επιδίωξη είναι να διευρυνθεί η παρέμβαση και να γίνει συστηματικότερη. Στη διάλεξη του Σαββάτου θα παρουσιάσουμε τρόπους - τεχνικές για άρση του εγκληματικού αυτού ελλείμματος, τεχνικές που θα μπορεί ο εκπαιδευτικός –και ο γονέας– να χρησιμοποιεί στην καθημερινή αλληλεπίδραση με τα παιδιά.

Η διάλεξη της Κυριακής πραγματεύεται την πολυσυζητημένη και εν πολλοίς παρεξηγημένη «κρίση» της εφηβικής ηλικίας. Η έμφαση δίνεται σε ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις για τη διαχείριση των διαφόρων εκφάνσεων της «εφηβικής κρίσης» τόσο

από τον εκπαιδευτικό όσο και από τον γονέα. Συγκεκριμένα, μαζί με το τι είναι η «εφηβική κρίση» και ποιες οι εκφάνσεις της, παρουσιάζονται και αναλύονται:

α) Δεκαέξι συγκεκριμένες ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις για τη διαχείριση της «εφηβικής κρίσης» στο σχολείο και στην οικογένεια.

β) Ποιο σχολείο - εκπαιδευτικός μπορεί να διαχειρίζεται καλύτερα την «εφηβική κρίση».

γ) Ποιο οικογενειακό περιβάλλον - γονέας μπορεί να διαχειρίζεται καλύτερα την «εφηβική κρίση».

δ) Το θέμα: Δάσκαλος ↔ Μαθητής ↔ Γονέας: Τρίγωνο «σκαληνό»! Σκέψεις - προτάσεις για το πώς μπορεί να εξασφαλιστεί η εύρυθμη συλλειτουργία τους.